

1400-årenes lertøj i Kolding

Af Vivi Jensen

1. Indledning

Hosstående artikel om 1400-årenes lertøj i Kolding er i høj grad blevet til under inspiration af og som et supplement til Niels-Knud Liebgotts monografi »Stakhaven. Arkæologiske undersøgelser i senmiddelalderens Dragør«. Heri præsenteres et genstandsmateriale, der omfatter tiden ca. 1341-1620 med særlig vægt på keramikken fra fundhorisont 2 og 3, der dateres til perioderne henholdsvis ca. 1360-1425 og 1425-1500. Præsentationen af 1400-årenes lertøj er af særlig interesse, idet den i modsætning til lertøjet fra f.eks. perioden ca. 1250-1350 kun sjældent er erkendt i fundene og omtalt i litteraturen. Ja, som arkæolog måtte man somme tider spørge sig selv, om 1400-tallet overhovedet eksisterede.

Niels-Knud Liebgott konkluderer i sin oversigt over keramikken (s. 63), at »Medens der for stentøjets vedkommende ikke er tvivl om, at produktionsstedet skal søges uden for landets grænser, er situationen en helt anden, når det gælder lertøjet. Den dekorerede, rødbrændte kande svarer godt overens med hjemlige produkter, men især de trebenede gryder fra horisont 2 og 3 virker fremmedartede med den særlige udformning af ørehankene og de udknæbne standflader på pottebenene. De nærmeste paralleller finder man i hollandsk lertøj fra denne periode. Hvis det virkelig forholder sig således, at det hjemlige lertøj præger de ældste aflej-

ringer, medens importgodset er dominerende i de yngre, har man måske heri yderligere et indicium for det funktions- og nationalitetsskifte, som antages at have fundet sted ved de fremmede købmænds overtagelse af de danske fiskeres pladser«.

Her skal til sammenligning præsenteres et materiale fra en østjysk fjordkøbstad, nærmere bestemt Kolding. Denne by har en lang byarkæologisk tradition (1), og siden 1974 har der været foretaget udgravninger, hvor en rimelig mængde data, og herunder al keramisk materiale, er indsamlet (2).

I forbindelse med disse undersøgelser, der er udført dels af mig, og dels under mit tilsyn, stødte jeg i 1976 for første gang på et keramisk materiale, som jeg ikke kendte fra litteraturen. En del af fundet, nemlig det rødbrændte, glaserede lertøj præsenteredes i 1977 (3), og det konkluderedes, at vi langt om længe havde fat i 1400-årenes hidtil uerkendte lertøj. Undersøgelsen i 1976 var koncentreret om et mindre område bag den nordre husrække i Helligkorsgade, nærmere bestemt på det tidligere mtr. nr. 314 (nu 292). Materiale og beretning findes som journal nr. K3 i Museet på Koldinghus.

Det andet fund, der skal fremdrages, gjordes i 1977, hvor der på matr. nr. 292 bag husrækken på Torvegades sydside undersøgtes et område på ca. 3×4 m. Aflejringen, der var ca. 2,5 m-3,5 m dyb, omfattede kul-

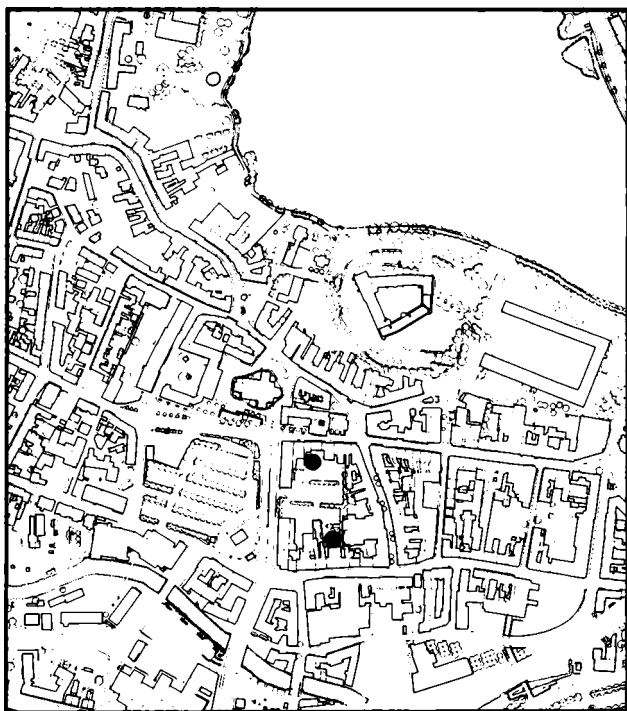


Fig. 1. Kort over Kolding. De to fundsteder er indtegnet. Det øverste er Torvegade.

turrester fra omkring 1200 til ca. 1800, dog således, at tiden efter 1600 kun var ganske svagt repræsenteret. Der er gjort nærmere rede for undersøgelsen i Museet på Koldinghus' Årsberetning 1977, s. 42-45. Den har journal nr. 27, og fund og beretning findes i Museet på Koldinghus.

2. Stratigrafi

I Helligkorsgade var der tale om en forholdsvis enkel stratigrafi, og de for nærværende artikel relevante lag er E, der fandtes under et stampet lergulv, samt lag G, der fulgte under E, og som ikke overalt i feltet skarpt

kunne adskilles fra dette. Under lag G fulgte et lag, der indeholdt skår af glaserede kander samt gråbrændte kuglepotter med randformer som Århus Sønder vold gruppe II d/II x, og som derfor indtil videre må placeres inden for den kendte vide ramme ca. 1250-1350.

En mere detaljeret redegørelse for udgravningen i Helligkorsgade kan ses i Vejle Amts Årbog 1977 samt i Museet på Koldinghus' Årsberetning 1977, s. 42. Præsentationen af det allerede publicerede materiale skal ikke gentages, men det kan resumeres, at de glaserede skår bl.a. omfatter et repræsentativt udsnit af de randformer, som Liebgott viser på fig. 55, 56, 57, 60 og 61. Også den af Liebgott nævnte udknibning af tærnes standflader (ovenanførte citat samt fig. 58) er repræsenteret i Helligkorsgade. Præsentationen i Vejle Amts Årbog omfatter kun det glaserede lertøj, men i nærværende sammenhæng vil også det gråbrændte, uglaserede materiale blive inddraget.

I aflejringerne ved Torvegade er det lagene G og I, der i denne sammenhæng har interesse. Lag G var 20-30 cm tykt og »forseglet« af en brolægning, hvorover fandtes karakteristiske genstande fra 1500-årene (grønne ovnkakler, fragmenter af stjertpotter med den for midten og sidste halvdel af 1500-årene karakteristiske rand- og stjertform). Lag I, der var 20-50 cm tykt, overlejreredes dels af lag G, dels nord for brolægningen af et grusafretningslag med stenspor efter brolægning. Forureningsmulighed i lag G var en række svære piloteringspæle tilhørende et hus fra omkring 1800. Genstande, der fandtes i pælenes umiddelbare nærhed, sorteredes så vidt muligt fra og registreredes som løsfund fra overliggende lag. Under lag I fulgte svære aflejringer med keramik, der normalt dateres til perioden 1250-1350.

Den procentvise fordeling af de tre godstyper,

Liebgoth (s. 62) omtaler, viser i Dragør for horisont 3's vedkommende en overvejende repræsentation af rødbrændt gods, en markant forekomst af stentøj, og en forsvindende lille forekomst af gråbrændt gods. Denne fordeling svarer ikke til Kolding-materialet, der i den periode, der svarer til Liebgoths horisont 2 og 3, kan opregnes som følger:

	Gråbrændt gods	Rødbrændt gods	Hvidt gods	Stentøj
Helligkors-gade	101 stk.	164 stk.	3 stk.	9 stk.
Torvegade	267 stk.	350 stk.	4 stk.	8 stk.

En sådan opstilling indeholder visse fejlkilder, der gør, at tallene ikke umiddelbart angiver repræsentativiteten. For eksempel vil nogle godstyper knuses i mindre stykker end andre, ligesom det ikke er ligegyldigt, om et skår straks begravnes i en mødding, eller om det ligger et sted, hvor det har mulighed for yderligere at blive trådt i stykker, for selvom skårene så vidt muligt samles i flager, vil der uvægerligt være dele, hvis samhörighed ikke erkendes. Som rettesnor er en talmæssig opstilling dog forsvarlig, og det kan konkluderes, at der i Koldingmaterialet er forholdsvis mere gråbrændt, og forholdsvis meget mindre stentøj end i materialet fra Stakhaven.

3. Den anvendte metode

Det skal betones, at udskillelsen af godstyper i gennemgangen er baseret på et subjektivt skøn, og ikke på tekniske analyser. Det er med tekniske analyser som med vejret: Alle taler om det, men ingen gør noget ved det. Også jeg kan tilslutte mig de ofte udtrykte ønsker om ekspertbistand i så henseende, men indtil videre

vedkender jeg mig den subjektive selektion (også kaldet »fingerspitzgefühl«) som brugbar metode. I det følgende skal keramikken fra de to udgravninger præsenteres, dog uden særlig omtale af stentøjet.

4. Det glaserede lertøj

Det glaserede lertøj er repræsenteret ved tre godstyper, og af disse er de to nært beslægtede.

1: Hovedparten af materialet har teglød skærv og yderflade. Med undtagelse af to uglaserede skår fra Torvegade lag I er alle skår indvendigt glaserede, og fire skår fra samme lag, og muligvis fra samme kar, er glaserede på begge sider. På de indvendigt glaserede potter kan der forekomme udvendige glasurstænk eller -pletter, ligesom glasuren kan være »løbet«.

Skårene er blyglaserede, og glasuren forekommer i mange farvevarianter fra klar og mørkere brun til grøn eller grønlig. Mørke stænk i glasuren forekommer så ofte, at der utvivlsomt er tale om bevidst tilsætning. Glasuren er i de fleste tilfælde dækkende og



Fig. 2. Rødbrændt, indvendigt glaseret gods. Karakteristiske randformer, ydersiden.

glansfuld. Alle skårene stammer fra drejede kar.

En mindre del af skårene har lysere rød skærv, og der er en tendens til, at glasuren er mindre dækkende. Det er dog valgt ikke at udskille gruppen som en selvstændig godstype, idet forskellen trods alt synes ubetydelig.

2: Gulligt gods forekommer kun i et enkelt tilfælde. Det drejer sig om fragmenter af en tretået potte, der indvendigt er glaseret med en grøn, noget ujævn fordelt glasur. Form og udførelse er nært beslægtet med det teglrøde gods, og der er ikke nødvendigvis tale om import, men blot om en repræsentant fra et andet dansk produktionsområde.

3: På de to fundsteder fremkom ialt 7 skår med hvid skærv. Det drejer sig om ret tyndt gods (ca. 3 mm), der er udvendigt klart glaseret. I glasuren kan der være brune stænk. Indersiden er normalt uglaseret, men i et enkelt tilfælde ses glasur på begge sider. Godstypen, der også er sporadisk til stede i andre udgravninger i Kolding, repræsenterer utvivlsomt udenlandsk import.

Karformer

Så godt som alle glaserede skår stammer fra tretåede potter, og der er desuden enkelte fragmenter af tretåede pander i materialet. I de tilfælde, hvor tåens standflade er bevaret, er der udknibning. I ét tilfælde ses en dyb fure i tåens yderside, og på indersiden er en udtrykket løflig bøjet op. En fragmentarisk tå har desuden på indersiden aftryk af fire fingerspidser, (jfr. Liebgott fig. 48, der dog er gråbrændt). Endelig har en tå glaseret standflade. Det meget almindelige træk, at en tretået potte har været brugt, efter at en tå er knækket og de to resterende tilsvarende afskåret, ses i en del tilfælde.

Der er ingen hele stjerner i materialet fra Helligkors-



Fig. 3. Rødbrændt, indvendigt glaseret gods. Randpartier med forskellige former for ornamentik. Øverst tv. »flæsebort« og omløbende rullestempel. Herunder randskår med lavtsiddende »flæsebort«. Øverst th. randflade med fingerindtryk. Herunder randskår med negleindtryk under randen. Nederst randskår med to kæmmede »flæseborter«.

gade og Torvegade, men i andre sammenhænge er der i Kolding fremkommet stjerner som Liebgott fig. 61. Fragmenter af lodrette hanker som f.eks. Liebgott fig. 55 f og 60 a forekommer ligeledes.

Et skår svarer til Liebgott fig. 65 f, der er en lille skål. Fladgods er ellers ikke påvist i materialet. Der kan i materialet ikke udskilles skår, der med sikkerhed kan siges at stamme fra andre karformer.

Ornamentik

De tretåede potter har alle drejeriller på korpus. Derudover er ornamentikken med en enkelt markant undtagelse knyttet til randpartiet. »Flæsebort« som Liebgott fig. 61 e-i, samt andre udformninger forekommer. Finger- eller negleindtryk ses af og til på randpartiet, og i et enkelt tilfælde på selve randfladen. Til disse slutter sig også et par randskår fundet i Tor-



Fig. 4. Rødbændt, indvendigt glaseret gods. Øverst tv. randskår med glat randparti. Herunder randfragment, vistnok af stjertpande. I midten bundskår med lå. Th. to låfragmenter, inderside.

vegades øverste lag. Det ene svarer til Liebgott fig. 61 g, medens det andet minder om fig. 62 j, blot har det to kæmmede »flæseborter« under hinanden. De må begge stamme fra 1400-talslag, der ved senere aktivitet er flyttet ud af stratigrafisk sammenhæng.

I et enkelt tilfælde forekommer stempelornamentik. Det drejer sig om flere skår af samme kar, der i en afstand af 3 cm under randen har et omløbende rullestempelt bånd. Randform, godstype og glasur er iøvrigt så nært beslægtet med det øvrige materiale, at der utvivlsomt er tale om samme værkstedstradition.

5. Det gråbrændte lertøj

Medens Koldings rødbændte og glaserede lertøj ikke på væsentlige punkter adskiller sig fra Stakhavfundets, er det gråbrændte materiale stærkt afvigende, både hvad angår mængde, godstyper og former.

Af det gråbrændte materiale fra 1400-årenes jyske fund er hidtil kun publiceret enkelte løsfund, der oven



Fig. 5. Gråbrændt gods med synlige magringspartikler. Tv. tre randskår, yderside. I midten øverst lå, nederst låfragment, begge set fra siden. Th. øverst fragment af hank, nederst sideskår med hank.

i købet ofte ikke er søgt nærmere dateret. Der skal derfor her forsøgsvis fremlægges et større materiale, stratigrafisk placeret mellem lagene med det kendte lertøj fra perioden 1250-1350 og lag, der indeholder genstande, der kan dateres til 1500-årene.

Materialet er karakteriseret ved at udgøre en blanding af adskillige gråbrændte godstyper, hvilket danner en stærk kontrast til den forudgående periodes homogene materiale og til de fra renæssancen og indtil nyere tid helt enerådende jydepotter.

Godstyper og karformer

Ialt fem godstyper kan udskilles.

1: Gråt til brunbrændt gods, magret med synlige partikler (bl.a. glimmer). Godstykkelsen er 2-14 mm, dog således at det helt tynde og det helt tykke forholdsvis sjældent forekommer.

Der er kun få erkendbare karformer. Kander giver sig i enkelte tilfælde til kende, bl.a. i form af fragmen-



Fig. 6. Gråbrændt gods uden synlige magringspartikler og med overtræk af finslemmet slikker. Fra venstre: Randskår, yderside. Sideskår med »ternet« inderside. Sideskår med ornamentik, yderside. Sideskår med kehlet hank. Godstypen forekommer kun i 1400-årene.

ter af lodrette kehlede hank. Tretåede potter er repræsenterede i form af bundskår med afbrudt tå eller tåfragmenter, i enkelte tilfælde med udknibning af standfladen.

Godset i gruppen er ikke særlig ensartet, og det er ikke i alle tilfælde muligt at afgøre, hvordan karrene er fremstillet. For enkeltes vedkommende kan det dog med sikkerhed siges, at de er drejede. Enkelte tilfælde af ornamentik forekommer. Et par kandeskår har drejeriller og -fure, og ligeledes på et kandeskår ses et fingerindtryk ved overgangen mellem bug og hals. Endelig forekommer lodret indtrukne linier på en kande-hank.

2: Gråbrændt gods uden synlige magringspartikler, overtrukket med et tyndt lag finslemmet slikker. Godstykkelelsen er 7-17 mm., og hovedparten af skårene er over 10 mm tykke. Let brunlig skærv kan forekomme, men hovedmængden af materialet er ensartet lyst



Fig. 7. Gråbrændt gods med synlige magringspartikler og partiel glitning. Tv. tre randskår, yderside. I midten to randskår af kander, yderside. Det øverste stammer fra den kande, hvis hank med fingerindtryk ses th.

gråt. Et meget karakteristisk træk, der forekommer i den del tilfælde, er et »ternet« mønster på indersiden, fremkommet ved aftørring med klud endnu medens leret var vådt. Ornamentik forekommer i et enkelt tilfælde i form af omløbende furer. I de tilfælde, hvor karformen kan erkendes, er der tale om store gryder og kander.

3: Gråt til brunbrændt, udvendigt glittet gods med synlige magringspartikler. Godstykkelelsen er 2-8 mm, dog forekommer det helt tynde gods kun i enkelte tilfælde. Både partiel og mere fladedækkende glitning forekommer. Ornamentik er kun påvist en enkelt gang, og da i form af en indtrukket linie. Karformerne kande og tretået potte er påvist. Et par skårflager har randpartier, der i udformning svarer til Bencard og Roesdahl fig. 256-257 (skål og tretået potte, Torvegade, Randers).

4.: Sort til gråt, evt. brunbrændt gods med spora-



Fig. 8. Jydepottegods. Tv. to randskår med facetteret randflade, yderside. Th. samme randform, inderside. Den facetterede rand forekommer kun i det tidlige jydepottegods og er dermed en ledeform for 1400-tallet.

disk, partiel eller fladedækkende udvendig og/eller indvendig glitning. Godstykkelsen er 4-12 mm. Typen er iøvrigt velkendt under navnet jydepotte, og denne betegnelse vil blive fastholdt her. Den har gammel hævd i sproget, og den dækker en karakteristisk godstype, der er kendt langt ud over fagfolkernes rækker. Det er skønnet overflødigt at redegøre for fremstillingsprocessen. Den er beskrevet så mange andre steder, og iøvrigt lader den sig ikke umiddelbart aflæse af skårmaterialet.

I de tilfælde, hvor karformen kan erkendes, er der tale om rundbandede kar. Pottetæer forekommer. Egentlig ornamentik er ikke konstateret, men skødesløst henkastede vandrette glittede linier samt tilløb til egentlig glittcornamentik forekommer. Randpartier og randflader kan ved ekstra stærk glitning være påført et næsten metallisk skår.

5: Yderst sporadisk forekommer desuden en grå-

brændt, glittet godstype. Der er tale om tyndt (2-4 mm) drejet, »klingert« gods med udvendig grafitagtig glitning, oftest i form af glittestriber. I de her behandlede lag i Helligkorsgade og Torvegade fandtes ialt kun 3 skår af typen, men den er yderst karakteristisk, og den er fåtalligt repræsenteret også i andre gravninger i Kolding. Ornamentik forekommer i form af tynde, vandret pålagte lister med cirkulært tværsnit, og glitningen er benyttet dekorativt. I de tilfælde, hvor karformen har kunnet erkendes, har der været tale om kander, og i et enkelt tilfælde er der fremkommet et fragment af en tretået potte.

Skematisk opstilling af de gråbrændte skår fra de to udgravninger.

	Grå/brunbrændt synlig magring	Gråbrændt med fin-slemmet slikker	Glittede skår andre/jydepotter	»Klingert« gods
Helligkorsgade lag E	19 stk.	2 stk.	1/29 stk.	1 stk.
Helligkorsgade lag G	37 stk.	4 stk.	5/1 stk.	1 stk.
Torvegade lag G	13 stk.	9 stk.	0/77 stk.	1 stk.
Torvegade lag I	40 stk.	12 stk.	115/92 stk.	1 stk.

Bemærkninger til den skematiske opstilling af det gråbrændte lertøj

Helligkorsgadematerialet er næppe stort nok til, at der kan konkluderes omkring forekomsten af jydepotteskår, men det er markant, hvorledes typen »andre glittede skår« i Torvegade totalt forsvinder engang i løbet af lag I's aflejningsperiode. I dette lag fandtes et eksemplar af Erik af Pommern's kobbersterling (Randers 1422), og selvom netop denne mønt må antages

at have været i brug gennem længere tid, fortæller den i hvert fald, at aflejringen ikke er ældre end 1422. Samme mønt (Lund 1422) forekom i Helligkorsgade, lag G, og i dette tilfælde var der tale om et meget velbevaret eksemplar, der næppe kan have cirkuleret længe.

6. Konklusioner

Det rødbrændte, glaserede materiale

Det rødbrændte, glaserede materiale samler sig om nogle ganske få erkendbare karformer. Af disse er den tretåede, rundbandede potte helt dominerende. Kun i et enkelt sikkert tilfælde er fladgods i form af skål eller fad repræsenteret i Koldingmaterialet.

Den fra renæssancen velkendte, lokalt producerede, teglrøde godstype med blank, fladedækkende glasure dominerer, men lidt afvigende, af og til lysere typer med synligt magringsmiddel (kvartskorn) ses dog. I de tilfælde, de lader sig typebestemme, hører de til gruppen tretået potte med lågfals og lodret hank. I denne gruppe finder man dog også det teglrøde »renæssancegods«. Forskellen er ikke større, end at der blot kan være tale om to forskellige lokale værksteds-traditioner. De ganske få skår med gullig skærv afviger ganske vidst fra hovedmassen, men der er ingen grund til at tro, at det skyldes andet end at værkstedet har benyttet en anden type ler i sin produktion. I betragtning af typens sjældne forekomst i Kolding må der være tale om et ikke-lokalt værksted.

Der er derimod ikke tvivl om, at det hvide gods, der er sparsomt repræsenteret i Torvegade-materialet, og som forekommer med to skår i lag E, Helligkorsgade, er af udenlandsk oprindelse.

Medens Liebgott på baggrund af Stakhavematerialet (side 63) konkluderer, at importgodset dominerer i de yngre aflejringer, til hvilke han tilsyneladende også

regner horisont 2 og 3, det materiale, hvormed det her fremlagte sammenlignes, må det fastholdes, at Kolding-materialet er af alt overvejende hjemlig, og sandsynligvis lokal oprindelse. Vidnesbyrd om en jævn overgang fra højmiddelalderens kandepræproduktion og den dertil knyttede karakteristiske gods- og glasurtype kan ikke direkte påvises, og bør ikke nødvendigvis kunne påvises. Der er f.eks. heller ingen hjemlige forbilleder for de første glaserede kander i Danmark, og ingen vil vel mere hævde, at de skulle være importerede. Imidlertid er lighederne med renæssancens lertøj, hvis hjemlighed ingen vil bestride, så slående, at det ville blive yderst vanskeligt at påvise forskelle. Det må derfor fastholdes, at 1400-årenes lertøj i Kolding er af lige så lokal oprindelse som 1300-årenes og 1500-årenes.

Derimod må det beklages, at Kolding-materialet endnu ikke tillader en så detaljeret periodeinddeling som den, Liebgott opererer med for Stakhavefundets vedkommende.

Det gråbrændte materiale

Som tidligere nævnt er det de mange godstyper, der karakteriserer materialet, men enkelte træk er iøjnefaldende og kan betragtes som væsentlige:

Det grå- til brunbrændte gods med synlige magringspartikler er nært beslægtet med det fra den forudgående periode kendte, dog er godset ofte tykkere og grovere, med en mere sandpapiragtig overflade. Skårene vil dog i mange tilfælde kunne forveksles, og som løsfund vil kun randskårene kunne placeres sikkert.

Det som regel svære, gråbrændte, vistnok drejede gods uden synlige magringspartikler og med overtræk af finslemmet slikker kan betragtes som en sikker ledform. Det er talmæssigt ringe repræsenteret i Kolding-



Fig. 9. Jydepottegods. Tv. randskår med plan, stærkt glittet randflade. Øverst yderside, nederst inderside. Th. randskår med let skrånende, stærkt glittet randflade. Øverst yderside, nederst inderside. Begge former forekommer også senere end 1400-årene.

materialet, og det er næppe af lokal tilvirkning, men stammer muligvis fra et andet dansk produktionssted (Fyn?). I Kolding forekommer det aldrig sammen med den forudgående periodes kander og kuglepotter, og det ses heller ikke i renæssancesammenhæng.

Det tynde, udvendigt grafitagtigt glittede gods forekommer så sporadisk, at man må tænke sig et fjernere, rimeligvis udenlandsk produktionssted. Det kendes fra andre Kolding-gravninger, bl.a. fra Koldinghus' voldgrav, men også her forekommer det kun i meget små mængder.

Det glittede gods, der dominerer, kan deles i to typer. Den ene ville muligvis, hvis der i fundene var tale om hele kar og ikke små brudstykker, vise sig at være identisk med det ovenfor omtalte grå- til brunbrændte gods med synlige magringspartikler. Den anden er jydepotten, der her for første gang optræder i det dan-



Fig. 10. Jydepottegods, Tv. to randskår med afrundet randparti. Øverst partielt glittet gods, nederst tyndvægget, stærkt glittet gods. Th. to bundskår med tå. Med undtagelse af den stærkt glittede, tyndvæggede rand forekommer de afbildede former også senere end 1400-årene.

ske keramikmateriale. Den er grå- til lysebrun- eller helt sortbrændt, og den kan være sporadisk til partielt glittet udvendig eller indvendig, eller den kan være fladedækkende glittet. Ofte ses randpartiet fladedækkende glittet på indersiden, medens de øvrige dele af karret er partielt til sporadisk glittet. Fra begyndelsen er karformen stor, tretået gryde med rund bund dominerende. Jydepotternes formgivere var konservative, og randformerne har en tendens til at holde sig uændrede over lange perioder, men en enkelt form, nemlig den udadbøjede, let skrånende til flade, facetterede randflade forekommer tilsyneladende kun i det tidlige materiale. Den plane, udadbøjede og stærkt glittede rand ses derimod endnu langt ind i 1500-årene.

Ved indledningen til den følgende periode, renæssancen, er jydepotten helt dominerende. Der er intet andet gråbrændt gods på markedet.

7. Slutning

Det kan synes mærkeligt, at former, der er så karakteristiske som de hos Liebgott afbildede og efterhånden i hvert fald i Koldingmaterialet så velkendte, først så forholdsvis sent er blevet erkendt som daterende særgruppe i de middelalderlige jordfund; men her spiller nok den store overensstemmelse mellem godstypen og renæssancens rødbrændte lertøj ind – en overensstemmelse, der for en stor del af godsets vedkommende berettiger til brug af ordet identitet. Det er i hvert fald i vort materiale ikke muligt at skelne mellem et side- eller bundskår af en stjertpote fra f.eks. slutningen af 1500-årene, og en, der er et århundrede ældre. Da de ovenikøbet findes sammen med typisk jydepottegods i store mængder, vil man være tilbøjelig til at rubricere det hele som »nyere tid«, og derfor har det karakteristiske lertøj fra 1200-1300-årene så længe været ene om at repræsentere middelalderen.

Noter

1. Kgl. bygningsinspektør L.A. Winstrup lod i 1882 et middelalderligt lertøjsfund indsende til Nationalmuseet (D1688-D1689), og gennem et halvt århundrede indtil midten af 1930'erne udførte I.O. Brandorff et forbilledligt arbejde med registrering af jordfund og faste anlæg. Se om I.O. Brandorff: Museet på Koldinghus, Årsberetning 1978, s. 30-39.
2. Skal tages bogstaveligt. Ingen kassation er foretaget, hverken størrelses- eller dateringsbestemt. Princippet kan diskuteres, men det øger argumentationssikkerheden og vil forhåbentlig gøre andres arbejde med materialet sikrere og mere attraktivt.
3. Vivi Jensen: 1400-årenes glaserede lertøj i Kolding, Vejle Amts Årbog 1977, s. 83-93.

* Foto: Museet på Koldinghus.

Litteratur

- Andersen, H.H., Grabb, P.J. & Madsen, H.J.: Århus Sønder vold. En byarkæologisk Undersøgelse. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter, 1970. Århus 1970.
- Bencard, Mogens og Roesdahl, Else: Dansk Middelalderlertøj 1050-1550. Jysk Arkæologisk Selskabs Håndbøger I. Århus 1972.
- Jensen, Vivi: 1400-årenes glaserede lertøj i Kolding. Vejle Amts Årbøger 1977, s. 83-93. Kolding 1977.
- Liebgott, Niels-Knud: Stakhaven. Arkæologiske undersøgelser i senmiddelalderens Dragør. Nationalmuseets Skrifter, Arkæologisk-historisk række Bd. XIX. København 1979.
- Wahlöö, Claes: Keramik 1000-1600 i svenska fynd. Archaeologica Lundensia VI. Lund 1976.